

Η ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Θα παραθέσω εδώ μερικά στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες και θα διατυπώσω ορισμένες σκέψεις για να δείξω ότι οι προκλητικές ανακοινώσεις του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων είναι τουλάχιστον αδικαιολόγητες.

Στη μεταπολεμική περίοδο, που ήταν μια από τις πιο κρίσιμες φάσεις ιστορικής ανέλιξης της χώρας, οι έλληνες βιομήχανοι έδειξαν αδυναμία, ανικανότητα ή ασυγχώρητη αδιαφορία για ανάληψη βιομηχανικών επενδύσεων στην έκταση που ήταν αναγκαία για να εξασφαλιστεί αυτοδύναμη ανάπτυξη της οικονομίας. Τούτο φαίνεται καθαρά από τα επίσημα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών. Στη δεκαετία 1950-1960, μια εξαιρετικά κρίσιμη περίοδο για την πορεία της ελληνικής οικονομίας, οι επενδύσεις στη βιομηχανία έμειναν στάσιμες στο επίπεδο των 2 δισ. δρχ. Το ποσοστό του αποταμιευτικού πλεονάσματος που οι βιομήχανοι κατόρθωναν να διοχετεύουν σε βιομηχανικές επενδύσεις μόλις έφτανε το 10%, ενώ εκείνο που απορροφούσαν λιγότερο παραγωγικοί τομείς, όπως οι κατοικίες, οι τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλες κατασκευές, ξεπερνούσε το 35%. Έτσι το ποσοστό των επενδύσεων στη μεταποίηση αντιπροσώπευε μόνο το 1,5% του εθνικού προϊόντος. Η βιομηχανική αυτή καθυστέρηση ήταν η αιτία της σοβαρής αιμορραγίας του εργατικού δυναμικού στις βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης που παρατηρήθηκε σε μεταγενέστερη περίοδο.

Μετά το 1960 το κράτος άνοιξε διάπλατα τις πόρτες στο ξένο εκμεταλλευτικό κεφάλαιο (Πεσινέ, Τομ Πάπας κ.ά.). Έτσι για μια περίοδο (1961-66) παρατηρήθηκε απότομη αύξηση των βιομηχανικών επενδύσεων, που το ετήσιο ποσοστό έφτασε στο 48% το 1964. Αυτή όμως η αύξηση ήταν προ-

σωρινή και δεν είχε οργανικό χαρακτήρα. Ήταν εξωγενής και οφειλόταν αποκλειστικά σχεδόν στην εισβολή ξένου κεφαλαίου. Το ξένο κεφάλαιο ενδιαφέρθηκε για την προνομιακή εκμετάλλευση των πιο κερδοφόρων ευκαιριών βιομηχανικών επενδύσεων (αλουμίνια, πετροχημικά, διυλιστήρια χάλυβος). Τα υπέρογκα κέρδη που πραγματοποιούσε το ξένο κεφάλαιο τα φυγάδευε στο εξωτερικό και ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε για την επένδυση αυτών των κερδών στη βιομηχανία, πράγμα που θα εξασφάλιζε τη συνέχιση της συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου στο δυναμικό αυτό κλάδο της οικονομίας. Έτσι, ύστερα από την προσωρινή αυτή αύξηση των βιομηχανικών επενδύσεων, παρατηρείται, από το 1967 και πέρα, πτώση του αυξητικού τους ρυθμού, που το 1974 και '75 καταλήγει και πάλι σε στασιμότητα. Οι βιομήχανοι εξακολουθούν να δείχνουν αδιαφορία για βιομηχανικές επενδύσεις, παρόλον ότι πραγματοποιούν υπέρογκα κέρδη, τα οποία φαίνεται να διοχετεύουν είτε σε στείρους τομείς της οικονομίας όπως οικοδομές, τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλα, που ελάχιστα συντελούν στη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της οικονομίας, είτε τα σπαταλούν σε πολυτελή έργα.

Από τα λίγα αυτά στοιχεία και παρατηρήσεις προκύπτει ότι η ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας αφέθηκε μοιρολατρικά στην πρωτοβουλία των ελλήνων και ξένων επιχειρηματιών. Αλλά οι μεν έλληνες βιομήχανοι αποδείχθηκαν ανίκανοι να αναλάβουν βιομηχανικές επενδύσεις σε μεγάλη έκταση και να προωθήσουν τη βιομηχανική ανάπτυξη, το δε ξένο κεφάλαιο περιόρισε το ενδιαφέρον του στην απόσπαση από τη χώρα και εξαγωγή υπέρογκων κερδών και αδιαφόρησε εντελώς για την οργανική ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Παρ' όλη τη διαπιστωμένη ανικανότητα και αδιαφορία των ελλήνων βιομηχάνων και την αρπακτική διάθεση του ξένου κεφαλαίου, το κράτος δεν προχώρησε στις θεσμικές εκείνες αλλαγές που θα επέτρεπαν την ίδρυση μεγάλων εθνικών μονάδων, ελεγχομένων από το κοινωνικό σύνολο, που θα αναλάμβαναν την ευθύνη της βιομηχανικής ανάπτυξης του τόπου. Αντίθετα το κράτος επέμενε αδικαιολόγητα στην αντίληψη ότι η ανάπτυξη της βιομηχανίας ανήκει στη δικαιοδοσία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά σ' ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο αναλαμβάνει δραστηριότητες και εφαρμόζει σειρά μέτρων πολιτικής που εξυπηρετούν τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, κυρίως του βιομηχανικού, σε βάρος της εργατικής τάξης, των αγροτών και των μικροαστών. Πραγματοποιεί έναν τεράστιο όγκο έργων υποδομής. Οι δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής

(με εξαίρεση τα εγγειοβελτικά) δεκαπλασιάστηκαν την τελευταία εικοσιπενταετία. Μεγάλο μέρος των δημοσίων αυτών επενδύσεων είναι συμπληρωματικές των επενδύσεων που κάνουν οι βιομήχανοι και αυξάνουν τα περιθώρια κέρδους τους. Παρ' όλ' αυτά το κόστος τους δεν καλύπτεται από τους βιομήχανους που ιδιοποιούνται αυτό το κέρδος. Το κόστος των δημοσίων αυτών επενδύσεων κοινωνικοποιείται από το κράτος και πέφτει κυρίως στις πλάτες των εργαζομένων μέσω της έμμεσης φορολογίας με την οποία σε τελευταία ανάλυση πληρώνεται το τεράστιο εσωτερικό και εξωτερικό δημόσιο χρέος που δημιουργεί η δανειακή χρηματοδότηση αυτών των έργων. Παράλληλα με τα έργα υποδομής, το κράτος από το 1949 καθιερώνει ολόκληρη σειρά «φορολογικών κινήτρων» που τα κλιμακώνει, παρέχοντας ολοένα και πιο γενναιόδωρες φορολογικές παραχωρήσεις και προνόμια στο βιομηχανικό κεφάλαιο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 φτάνει μέχρι την παροχή ολοκληρωτικής απαλλαγής από τη φορολογία των επενδυόμενων κερδών των βιομηχάνων. Δίνει και άλλα φορολογικά προνόμια όπως προσαυξήσεις των φορολογικών αποσβέσεων, μείωση των φορολογικών κερδών των βιομηχανικών εξαγωγών, απαλλαγές από το φόρο κύκλου εργασιών, των εισφορών κοινωνικών ασφαλίσεων κ.λπ., μείωση του φόρου αδιανεμήτων κερδών Α.Ε. και άλλα πολλά. Πέρα από τις φορολογικές αυτές απαλλαγές καθιερώνει πολλά χρηματοδοτικά προνόμια για τους βιομήχανους, όπως επιδότηση του επιτοκίου που φτάνει μέχρι 5%, επιχορήγηση επενδύσεων κ.ά. Σε καμιά άλλη χώρα δε συναντάει κανείς τόσο γενναιόδωρες παραχωρήσεις στο βιομηχανικό κεφάλαιο. Θα μπορούσε δικαιολογημένα να χαρακτηριστεί η Ελλάδα «φορολογικός παράδεισος» αλλά μόνον για τους βιομήχανους. Δικαιολογία για όλες αυτές τις παραχωρήσεις είναι να δημιουργηθούν κίνητρα για ανάληψη βιομηχανικών επενδύσεων από τους επιχειρηματίες. Όμως από μια έρευνα του ΚΕΠΕ που καλύπτει την περίοδο 1958-64 και από εκτιμήσεις δικές μου για μεταγενέστερα χρόνια προκύπτει ότι η απώλεια δημοσίων εσόδων από τις φορολογικές παραχωρήσεις στους βιομήχανους ήταν μεγαλύτερη από τις επενδύσεις που παρακινήθηκαν να κάνουν. Στην ουσία τα λεγόμενα «φορολογικά κίνητρα» λειτούργησαν όλη αυτή την περίοδο σαν ένας περίτεχνα συγκεκαλυμμένος μηχανισμός μετατόπισης εισοδήματος από τους μικροαστούς, τους εργάτες και τους αγρότες στη μερίδα κυρίως του βιομηχανικού κεφαλαίου.

Υπέρμετρα μεροληπτική υπέρ της μερίδας του βιομηχανικού κεφαλαίου ήταν και η κρατική πολιτική εισοδημάτων. Αν εξαιρέσει κανείς μικρά χρονικά διαστήματα, σ' ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο οι αυξήσεις των

ονομαστικών μισθών και ημερομισθίων ήταν μικρότερες από την αύξηση της παραγωγικότητας. Στις περιόδους μάλιστα πληθωρισμού, οι αυξήσεις αυτές ήταν μικρότερες και απ' αυτήν ακόμα την ύψωση του τιμάριθμου κόστους ζωής με συνέπεια τη μείωση του πραγματικού εργατικού μισθού. Συγκεκριμένα από τη λήξη του πολέμου μέχρι το 1950 τα εισοδήματα των εργαζομένων είχαν κυριολεκτικά εξανεμισθεί από τον υπερπληθωρισμό της περιόδου εκείνης. Η κατά 15% μέση ετήσια αύξηση των κατωτάτων ορίων μισθών και ημερομισθίων στην περίοδο 1950-55 δεν καλύπτει παρά ένα εντελώς ελάχιστο τμήμα της αγοραστικής δύναμης που έχασαν οι εργαζόμενοι από τον πληθωρισμό αυτής και της προηγούμενης περιόδου. Στη δεκαπενταετία 1961-75, για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα επίσημα στατιστικά στοιχεία, η αύξηση του πραγματικού ωρομισθίου είναι μικρότερη κατά 35% περίπου από την αύξηση της παραγωγικότητας στη βιομηχανία. Μάλιστα στα τελευταία 3 χρόνια ο έντονος πληθωρισμός που ανεβάσει το κόστος ζωής πάνω από 55% εξανεμίζει ένα μεγάλο μέρος της αγοραστικής δύναμης του εργατικού μισθού.

Τις απώλειες αυτές εισοδήματος της εργατικής τάξης, όπως ενδεικτικά τις προσδιορίσαμε πιο πάνω, καρπωνόταν όλη αυτή την περίοδο το μεγάλο κεφάλαιο και κυρίως η μερίδα του βιομηχανικού κεφαλαίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μέσο ποσοστό ακαθαρίστων κερδών στη βιομηχανία έφτασε το 1971 το 30% και το 1973 το 40% περίπου του πάγιου κεφαλαίου. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι η μερίδα των εργατικών μισθών στην προστιθέμενη αξία της βιομηχανικής παραγωγής έχει μειωθεί, ενώ αντίστοιχα έχει αυξηθεί η μερίδα των κερδών.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι ο πληθωρισμός που ξέσπασε τελευταία στη χώρα, πέρα από τη μετατόπιση εισοδήματος από τις εργαζόμενες τάξεις στο μεγάλο κεφάλαιο, προκάλεσε και σοβαρή μετατόπιση πλούτου. Οι καταθέσεις ταμιευτηρίου και προθεσμίας που σε μεγάλο ποσοστό ανήκουν στα μικρά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα έχασαν από τον πληθωρισμό της περιόδου 1970-75, αξία που υπολογίζεται πάνω από 20 δισ. δρχ. Την απώλεια αυτή πλούτου των μικροκαταθετών καρπώθηκε το μεγάλο κεφάλαιο και κυρίως το βιομηχανικό που είχε δανεισθεί τις καταθέσεις των τραπεζών.

Από τα παραπάνω στοιχεία και παρατηρήσεις βγαίνουν ορισμένα βασικά συμπεράσματα: α) Ότι οι έλληνες βιομήχανοι έχουν αποδειχθεί ανίκανοι να προωθήσουν τη βιομηχανική ανάπτυξη του τόπου. Αυτό σημαίνει ότι το κράτος θα πρέπει να εγκαταλείψει την αντίληψη ότι η βιομηχα-

νία είναι υπόθεση των βιομηχάνων και να προχωρήσει σε ριζικές θεσμικές αλλαγές που θα επιτρέπουν την ίδρυση μεγάλων δημοσίων μονάδων, οι οποίες θα αναλάβουν την ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας β) Ότι η τακτική των βιομηχάνων να πραγματοποιούν υπέρογκα κέρδη σε βάρος των εργατικών μισθών και η πολιτική του κράτους να ευνοεί την αρπακτική διάθεση των βιομηχάνων για υπέρογκα κέρδη έχουν οδηγήσει σε έντονες ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος. Αυτές οι ανισότητες ήταν επόμενο να οξύνουν την αντίθεση ανάμεσα στη μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου και στις λαϊκές τάξεις. Επομένως οι εργαζόμενες τάξεις δικαιολογημένα θέτουν επιτακτικά το αίτημα για ριζικές θεσμικές αλλαγές που θα επιτρέψουν γρήγορη ανάπτυξη της χώρας και δίκαιη κατανομή της θυσίας αλλά και των καρπών της ανάπτυξης.